

ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

УДК 332.2:332.3

ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

*Третяк А.М., доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НААН України
Другак В.М., доктор економічних наук
Державна екологічна академія післядипломної
освіти та управління Мінприроди України*

Здійснено аналіз досвіду Європейського Союзу щодо формування сталого землекористування сільських територій. Обґрунтовано, що забезпечення реалізації цілей сталого розвитку сільських територій можливе в Україні за умови комплексного підходу до планування типів землекористування та створення інституту сталого землекористування.

Ключові слова: *стале землекористування, сільські території, сільськогосподарська політика, сталий розвиток, сільськогосподарські угіддя.*

Постановка проблеми

Постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 року № 1158 було затверджено Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 року. Головна мета Програми – забезпечення життєздатності сільського господарства, його конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках, гарантування продовольчої безпеки країни, збереження селянства як носія української ідентичності, культури та духовності. Серед основних шляхів і способів досягнення поставленої мети є:

– визначення перспектив розвитку сільської поселенської мережі на період до 2015 року на основі розробленої й затвердженої в установленому порядку містобудівної документації;

– визначення пріоритетів розвитку аграрного сектора з урахуванням зональних і регіональних особливостей;

– удосконалення механізму надання державної підтримки аграрному сектору та забезпечення розвитку сільських територій з урахуванням вимог СОТ;

– створення організаційно-правових умов для розвитку паритетних відносин між аграрним сектором й іншими галузями економіки;

– юридичне і технічне оформлення права землеволодіння та землекористування;

– урегулювання земельних відносин і раціоналізації землекористування, формування ринку земель сільськогосподарського призначення тощо.

Разом із тим станом на 2013 рік більшість викладених у Програмі завдань залишаються нереалізованими. Складна економічна й соціальна ситуація на селі, на наш погляд, зумовлена неправильним концептуальним підходом до формування інституціонального середовища розвитку землекористування сільських територій як фінансової основи життєзабезпечення сільських жителів.

Під сталим розвитком землекористування сільських територій нами розуміється поступальний розвиток сільської спільноти, за якого забезпечуватиметься виконання нею основної суспільної функції – виробництва продовольства, а також формування суспільних благ; збереження культурної спадщини та історично сформованих агроландшафтів; підтримання екологічної рівноваги.

Цілями сталого розвитку сільських територій згідно з підсумковими документами *РІО+20* є такі [2]:

– забезпечення побудови економічно, соціально й екологічно збалансованого (сталого) майбутнього для нашої країни та для нинішнього і майбутніх поколінь;

– подолання бідності;

– збалансований (сталий) розвиток на всіх рівнях та інтеграція його економічної, соціальної й екологічної складових і врахування їхнього взаємозв'язку на всіх напрямках розвитку сільських територій;

– відмова від нестійких на користь стійких структур споживання й виробництва,

охорона та раціональне використання бази природних ресурсів сільських територій, забезпечення їхнього економічного і соціального розвитку.

Оцінка перспектив розвитку землекористування сільських територій на засадах реалізації їхньої багатофункціональної ролі в суспільстві свідчить про надзвичайну важливість збереження більшості специфічних функцій останніх – соціально-просторової, виробничої, природоохоронної, рекреаційної, історико-культурної тощо. У зв'язку з цим досвід країн Європейського Союзу заслуговує на увагу і є актуальним для забезпечення сталого розвитку сільських територій нашої держави.

Мета статті – висвітлити досвід країн Європейського Союзу щодо створення інституціонального середовища формування й адміністрування сталого землекористування сільських територій із використанням економічних інструментів та оцінити можливість його застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу

Сільськогосподарська політика Європейського Союзу (ЄС) розробляється представниками держав – членів Європейського Союзу – і втілюється в життя на місцевому рівні окремими країнами. Її завдання – підвищення рентабельності сільського господарства й одночасно стимулювання фермерів до виробництва високоякісних продуктів, які користуються високим попитом на ринку. Європейська сільськогосподарська політика підтримує сільську спільноту і сприяє розвитку сільських територій як місця для проживання, роботи й відпочинку. Враховуючи мінливі очікування громадян ЄС, сільськогосподарська політика

дедалі більшою мірою враховує такі елементи [1]:

- поліпшення якості європейських продуктів харчування;
- безпеку продуктів харчування;
- піклування про благоустрій сільських жителів;
- захист природного середовища і збереження його для прийдешніх поколінь;
- піклування про належні умови вирощування худоби та її стан здоров'я.

У найближчі роки сільськогосподарська політика ЄС зазнаватиме подальших змін із метою:

- підтримки сталого розвитку сільського господарства, який передбачає виробництво безпечних високоякісних продуктів і захист навколишнього природного середовища;
- підтримки багатофункціональної ролі землекористування та сільських територій;
- забезпечення економічного зростання й створення нових робочих місць у селах;
- підвищення конкурентоспроможності та посилення інноваційної діяльності в сільськогосподарському секторі.

Найважливішими новими викликами для сільських територій ЄС, секторів сільського і лісового господарств на нинішній час визнано кліматичні зміни, проблеми відновлюваних джерел енергії, управління водними ресурсами й збереження біологічного різноманіття.

У перші роки існування ЄС сільськогосподарська політика поглинала значну частину бюджетних видатків, іноді навіть більше двох третин. Загальна вартість сільськогосподарської політики щодо розвитку землекористування сільських територій і його

екологізації тепер, за даними Польського Технологічного-природничого інституту (Фаленти), становить близько 53 млрд за рік, тобто близько 40 % загального бюджету ЄС. На 2013 рік планувалося знизити вказаний показник до 33 %. Це єдина сфера політики, яка повністю фінансується з бюджету ЄС. Отже, витрати на розвиток сільських територій покриваються не з національних бюджетів, а з бюджету ЄС. Зазначається, що в середньому кожен громадянин ЄС щотижня сплачує два євро на фінансування сільськогосподарської політики. Замість цього суспільство одержує доступ до високоякісної та забезпеченої продукції. Додатковою перевагою є захист природного середовища й агроландшафтів ЄС.

Удосконалення політики розвитку сільських територій – пріоритетне завдання для ЄС [3]. Понад 91 % території ЄС – це сільські території, де проживає понад 56 % громадян ЄС. Як правило, в сільській місцевості середній дохід на людину менший, ніж у містах, сфера послуг також розвинута меншою мірою. Основні принципи політики розвитку землекористування сільських територій у 2007–2013 роках, а також політичні інструменти, якими можуть користуватися держави – члени ЄС, – висвітлені в постанові Парламенту ЄС № 1698/2005. Відповідно до положень цієї постанови Програма розвитку сільських територій у 2007–2013 роках передбачає діяльність у рамках чотирьох пріоритетних напрямів підтримки: підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського і лісового секторів; покращення стану природного середовища землекористування сільських територій; покращення якості життя в сільській місцевості та сприяння диверсифікації сіль-

ського господарства; розроблення й впровадження індивідуальних проєктів місцевими організаціями (спілками) з метою розв'язання локальних проблем (програма «Лідер»).

Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського і лісового секторів. Низький рівень спеціалізації сільських господарств та недостатні інвестиції у галузі інфраструктури сільськогосподарського виробництва, а також роздрібненість територіальної структури призводять до зниження ефективності виробництва. Механізми діяльності в межах цього напрямку спрямовані на підтримку розвитку, модернізацію й реструктуризацію сільських господарств і сільської інфраструктури, що адаптує сільське господарство до зростаючих потреб ЄС та конкуренції, зокрема: 1) курси підвищення кваліфікації для працівників сільського і лісового господарства, допомога молодим фермерам; 2) структурні субсидії; 3) використання фермерами й власниками лісових масивів консалтингових послуг; 4) модернізація сільськогосподарського землекористування; 5) зростання доданої вартості основної сільськогосподарської та лісової продукції; 6) поліпшення і розвиток інфраструктури землекористування сільського й лісового господарства; 7) участь фермерів у системах якості продукції; 8) інформаційна діяльність і пропаганда.

Поліпшення стану природного середовища землекористування сільських територій. Діяльність у межах цього напрямку спрямована на: 1) розвиток місцевих видів використання земель, насамперед для сільського господарства; 2) підтримку ведення господарства в гірських районах і на територіях із несприятливими

умовами розвитку господарства; 3) заліснення сільськогосподарських земель, не придатних для сільського господарства; 4) відновлення потенціалу лісового виробництва, знищеного катастрофами, а також впровадження запобіжних заходів.

Покращення якості життя в сільській місцевості та сприяння диверсифікації землекористування сільського господарства. Інструменти цього напрямку доповнюють пріоритети, визначені попередніми напрямами діяльності, й синергетичним чином можуть позитивно впливати на диверсифікацію землекористування сільських територій та якість життя їхніх мешканців: 1) диференціацію землекористування в несільськогосподарських галузях діяльності; 2) створення і розвиток мікропідприємств; 3) розвиток основних послуг для сільського господарства й населення; 4) оновлення та розвиток села.

Розроблення й впровадження індивідуальних проєктів місцевими організаціями (спілками) з метою розв'язання локальних проблем (програма «Лідер»). «Лідер» – це такий підхід до розвитку землекористування сільських територій, який ґрунтується на розробленні «знизу» місцевою сільською громадою стратегії розвитку сільських місцевостей, а також на здійсненні інноваційних проєктів, що об'єднують ресурси, знання і вміння представників трьох секторів – публічного, господарського й суспільного. Метою діяльності в рамках цього напрямку завдань є активізація жителів сільських територій шляхом створення суспільного потенціалу на селі, збільшення надходжень фінансових ресурсів та їх широке використання: 1) впровадження місцевої стратегії розвитку землекорис-

тування і бізнесу; 2) реалізація проєктів співробітництва; 3) набуття вминь й активізація населення, технічна допомога.

Програма розвитку сільських територій у 2007–2013 роках фінансується як із бюджету ЄС (Європейського сільськогосподарського фонду з розвитку сільських територій – ЄСФРСТ), так і з вітчизняних ресурсів. Наприклад, загальна сума субсидій у рамках Програми розвитку сільських територій Польщі в 2007–2013 роках сягає 17,2 млрд євро, з них 13,2 – із бюджету ЄС. Частка вітчизняних фінансових ресурсів становить близько 4 млрд євро. Фінансові засоби Програми підтримки польської сільськогосподарської політики з розподілом на вищезазначені напрями наведено в таблиці 1.

Зазначимо, що, зокрема, Польща з-поміж держав – членів ЄС – посідає перше місце за величиною одержуваних коштів на розвиток землекористування сільських територій (табл. 2).

У країнах Європейського Союзу діють також Програми підтримки екологічно збалансованого розвитку землекористування в сільському господарстві. Так, Європейський Союз підтримує Програми розвитку місцевого сільського господарства (агроекологічні програми) від часу їх прийняття у рамках реформ Спільної сільськогосподарської політики в 1992 році. Вони стимулюють фермерів до активного захисту й охорони земель і навколишнього природного середовища. Фермери добровільно беруть на себе агроекологічні зобов'язання на період не менше п'яти років, одержуючи фінансову допомогу. Остання трактується, як:

компенсація за втрачений дохід з огляду на екстенсифікацію (виключення інтенсивних видів використання земель) рільництва;

компенсація за додаткові витрати на агроекологічні заходи;

премія, яка становить 20 % суми втрачених доходів і витрат.

1. Фінансові засоби Програми підтримки польської сільськогосподарської політики у 2007–2013 роках

Напря́м	Загальний бюджет, євро	Вклад ЄСФРСТ, (%)
1. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського і лісового секторів	7 187 532 000	75
2. Поліпшення стану природного середовища землекористування сільських територій – усього:	5 546 001 520	80
2.1. Підтримка ведення сільського господарства у гірських районах і на територіях із несприятливими умовами розвитку господарства	2 448 750 000	80
2.2. Програма місцевого сільського господарства	2 303 750 000	80
2.3. Заліснення сільськогосподарських та інших земель	653 501 520	80
2.4. Відновлення потенціалу лісового господарства, знищеного катастрофами, а також впровадження запобіжних заходів	140 000 000	80
3. Покращення якості життя в сільській місцевості та сприяння диверсифікації землекористування сільського господарства	3 430 183 920	75
4. Розроблення й впровадження індивідуальних проєктів місцевими організаціями (спілками) з метою розв'язання локальних проблем	787 500 000	80
Технічна допомога	266 600 000	75
Всього	17 217 817 440	77

**2. Розподіл фінансових засобів ЄС між державами-членами
для потреб розвитку землекористування сільських територій
на 2007–2013 роки**

№ п./ п.	Держава – член ЄС	Розмір субсидій з ЄСФРСТ, євро
1	Польща	13 230 038 156
2	Італія	8 292 009 883
3	Німеччина	8 112 517 055
4	Іспанія	7 213 917 799
5	Франція	6 441 965 109
6	Португалія	3 929 325 028
7	Австрія	3 911 469 992
8	Угорщина	3 805 843 392
9	Греція	3 707 304 424
10	Чехія	2 815 506 354
11	Ірландія	2 339 914 590
12	Фінляндія	2 079 932 907
13	Словаччина	1 969 418 078
14	Велика Британія	1 909 574 420
15	Швеція	1 825 647 954
16	Литва	1 743 360 093
17	Латвія	1 041 113 504
18	Словенія	900 266 729
19	Естонія	714 658 855
20	Голландія	486 521 167
21	Данія	444 660 796
22	Бельгія	418 610 306
23	Кіпр	162 523 574
24	Люксембург	90 037 826
25	Мальта	76 633 355
Усього		77 662 771 346

Держави Європейського Союзу на реалізацію агроекологічних програм виділяють майже половину фінансових засобів у сфері сільського господарства. Найбільшої популярності вони набули в Австрії – 78,2 % фермерів, 67,8 % сільськогосподарських угідь, Фінляндії – відповідно 77,2 і 86,9 % та Швеції – 63,7 і 51,6 %. Головна передумова впровадження агроекологічних програм – розвиток землекористування у сільському господарстві на природоохоронних засадах.

Завданням агроекологічних програм є оптимізація сільськогосподарського землекористування та поліп-

шення екологічного стану сільських територій, а саме:

- відновлення або збереження цінних екосистем, які використовують у сільському господарстві, а також збереження біологічного різноманіття сільських територій;

- сталий (збалансований) розвиток землекористування сільських територій;

- належне використання ґрунтів і захист водних ресурсів;

- охорона місцевих порід сільськогосподарських тварин та локальних сортів рослин, яким загрожує зникнення.

Агроекологічна програма включає дев'ять пакетів, у рамках яких визначені варіанти розвитку місцевого землекористування сільського господарства: пакет 1. Збалансоване землекористування сільського господарства; пакет 2. Екологічне землекористування сільського господарства; пакет 3. Екстенсивне використання сіножатепасовищних угідь; пакет 4. Охорона зникаючих видів птахів і природних екосистем за межами природоохоронної мережі ЄС (Природа 2000); пакет 6. Збереження генетичних ресурсів, зникаючих рослин у рільництві; пакет 7. Збереження генетичних ресурсів, зникаючих порід сільськогосподарських тварин; пакет 8. Охорона ґрунтів і водних ресурсів; пакет 9. Буферні зони.

Бенефіціантом агроекологічних програм може бути фермер (фізична або юридична особа чи група) за таких умов: наявності ідентифікаційного номера, присвоєного Агентством реструктуризації та модернізації сільського господарства; володіння не менше 1 га сільськогосподарських угідь (мінімальна площа, охоплена доплатою, – 0,1 га). Крім того, фермер (сільськогосподарський землекористувач) повинен:

–мати розроблений (за участю консультанта) план робіт і виконувати його впродовж п'яти років;

–дотримувати вимог, визначених для кожного з пакетів;

–здійснювати реєстр робіт на формулярі, одержаному в Агентстві реструктуризації та модернізації сільського господарства;

–зберегти на території свого господарства площі сіножатепасовищних природних угідь, які не використовують у сільському господарстві як сільськогосподарські, але

на час взяття агроекологічних зобов'язань були такими.

Доплати фермерам за впровадження агроекологічних програм – це багаторічна допомога, яку виплачують щорічно після виконання певного комплексу завдань у рамках вибраних інституціональних пакетів. Доплати визначають у перерахунку на 1 га площі (рілля, сіножаті, пасовища і сади), одну голову сільськогосподарських тварин або 1 м лінійного елемента (табл. 3).

У разі невиконання агроекологічних зобов'язань застосовують такі санкції:

–перше зауваження – зменшення доплати до ділянок, їхніх частин, буферних зон, голів худоби, яких стосується зауваження;

–друге зауваження – доплату не призначають у поточному і в наступному роках;

–наступні зауваження – доплата підлягає поверненню.

Програми підтримки використання землі у сільському господарстві в гірських та інших районах із несприятливими природними умовами. У кожній країні ЄС є території, де використання землі в сільському господарстві ускладнено несприятливими природними умовами (клімат, рельєф, низька якість земель, водних ресурсів та ін.). У цих районах економічна ефективність сільськогосподарського землекористування низька, що не спонукає місцевих жителів до роботи в сфері сільського господарства і призводить до відпливу населення. З метою регулювання цього негативного явища й вирівнювання можливостей фермерів, які господарюють у несприятливих природних умовах, запланована діяльність, спрямована на підтримку використання землі в сільсь-

кому господарстві у цих районах. Розроблені програми дотацій для фінансової підтримки господарств із низькою продуктивністю, спричиною певними природними умовами. Ці фермерські господарства мають менші доходи і нижчу конкурентоспроможність на ринку.

3. Розмір доплат у розрізі пакетів агроекологічних програм*

№ п./п.	Інституціональні пакети	№ п./п.	Варіанти	Розмір доплат, євро/га**
1	Збалансоване землекористування сільського господарства	1	Варіант 1.1. Збалансована система землекористування	92,2
		2	Варіант 2.1. Вирощування сільськогосподарських культур (за наявності сертифіката якості)	202,4
		3	Варіант 2.2. Вирощування сільськогосподарських культур (без сертифікат, на перехідному етапі)	215,2
		4	Варіант 2.3. Утримання сіножатє-пасовищних угідь (за наявності сертифіката якості)	66,6
		5	Варіант 2.4. Утримання сіножатє-пасовищних угідь (без сертифіката, на перехідному етапі)	84,5
		6	Варіант 2.5. Овочівництво (за наявності сертифіката якості)	333,0
		7	Варіант 2.6. Овочівництво (без сертифіката, на перехідному етапі)	397,0
2	Екологічне землекористування сільського господарства	8	Варіант 2.7. Вирощування лікарських рослин (за наявності сертифіката якості)	269,0
		9	Варіант 2.8. Вирощування лікарських рослин (без сертифіката, на перехідному етапі)	294,6
		10	Варіант 2.9. Садівництво і вирощування ягід вибраних сортів (за наявності сертифіката якості)	394,5
		11	Варіант 2.10. Садівництво і вирощування ягід вибраних сортів (без сертифіката, на перехідному етапі)	461,1
		12	Варіант 2.11. Садівництво і вирощування ягід довільних сортів (за наявності сертифіката якості)	166,5
		13	Варіант 2.10. Садівництво і вирощування ягід довільних сортів (без сертифіката, на перехідному етапі)	204,9
3	Екстенсивне використання лучно-пасовищних угідь	14	Варіант 3.1. Екстенсивне використання сіножатє-пасовищних угідь	128,1
4	Охорона зникаючих видів птахів і природних екосистем за межами природо-охоронної мережі ЄС (Природа 2000)	15	Варіант 4.1. Охорона місць гніздування птахів	307,4
		16	Варіант 4.2. Охорона мохів	307,4
		17	Варіант 4.3. Охорона осокових очеретів	204,9
		18	Варіант 4.4. Охорона лук із молінією блакитною і стожильником	204,9
		19	Варіант 4.5. Охорона теплолюбних лук	307,4
		20	Варіант 4.6. Охорона напівнатуральних вологих лук	204,9
		21	Варіант 4.7. Охорона напівнатуральних змінно-вологих лук	204,9
		22	Варіант 4.8. Охорона видів багатих мурав з <i>Nardus stricta</i>	204,9
		23	Варіант 4.9. Охорона галофітів	304,8
		24	Варіант 4.10. Охорона натуральних ландшафтів	140,9
5	Охорона зникаючих видів птахів і	25	Варіант 5.1. Охорона місць гніздування птахів	350,9
		26	Варіант 5.2. Охорона мохів	356,1

№ п./п.	Інституціональні пакети	№ п./п.	Варіанти	Розмір доплат, євро/га**
	природних екосистем у межах природоохоронної мережі ЄС (Природа 2000)	27	Варіант 5.3. Охорона осокових очеретів	233,1
		28	Варіант 5.4. Охорона лук з молінією блакитною і стожильником	356,1
		29	Варіант 5.5. Охорона теплолюбних лук	353,5
		30	Варіант 5.6. Охорона напівнатуральних вологих лук	215,2
		31	Варіант 5.7. Охорона напівнатуральних змінно-вологих лук	215,2
		32	Варіант 5.8. Охорона гатунково багатих лук з <i>Nardus stricta</i>	222,8
		33	Варіант 5.9. Охорона галофітів	304,8
		34	Варіант 5.10. Охорона натуральних ландшафтів	140,9
6	Охорона ґрунтів і водних ресурсів	44	Варіант 8.1. Післяжнивні підсівні культури	84,5
		45	Варіант 8.2. Озимі післяжнивні культури	107,6
		46	Варіант 8.3. Стернові післяжнивні культури	102,5
7	Буферні зони	47	Варіант 9.1. Збереження 2-метрових буферних зон	11,3 євро/100 п.м.
		48	Варіант 9.2. Збереження 5-метрових буферних зон	28,2 євро/100 п.м.
		49	Варіант 9.3. Збереження 2-метрових буферних зон між полями	10,2 євро/100 п.м.
		50	Варіант 9.4. Збереження 5-метрових буферних зон між полями	25,6 євро/100 п.м.

* За даними Польського Технологічно-природничого інституту (Фаленти).

** Ціни станом на 2010 рік.

Програми «підтримки» повинні мотивувати фермерів до ведення екологічно збалансованого сільського господарства в складних природних умовах, що зумовлює збереження агроландшафтів і сільських поселень загалом. Фінансова підтримка має компенсувати фермерам їхні складності у вирощуванні сільськогосподарських культур та нижчу продуктивність землекористування.

Кожна держава – член ЄС – визначає на своїй території райони несприятливих природних умов відповідно до регіональної специфіки й критеріїв, затверджених Європейською комісією. Наприклад, у Польщі виділено три типи територій несприятливих природних умов: гірські, низовинні I та II зон. До районів несприятливих природних умов гірського типу належать села, де більше половини сільськогосподарських угідь знаходиться на ви-

соті понад 500 м над рівнем моря. До районів несприятливих природних умов низинного типу віднесено села, де обмежена продуктивність сільськогосподарства пов'язана з низькою якістю земель (піщаними ґрунтами), несприятливими кліматичними і водними умовами, рельєфом, а також демографічними показниками. У таблиці 4 наведено ставки платежів Польщі залежно від типу територій несприятливих природних умов.

Допомогу виплачують у вигляді щорічних одноразових договірних платежів за 1 га сільськогосподарських угідь, розміщених у згаданих районах і залучених у сільськогосподарське використання. Основні платежі підлягають регресивності залежно від загальної площі земель, охоплених допомогою:

1–50 га – 100% платежів за кожен гектар;

50,01–100 га – 50% платежів;
100,01–300 га – 25% платежів;
понад 300 га – відсутність платежів.

Бенефіціантами такої програми можуть бути тільки фермери, які подають заявку на допомогу і є власни-

ками вказаних земель. Сільськогосподарські ділянки, зазначені в заявці, повинні використовуватися як рілля, сади, лісонасадження.

4. Ставки платежів у Польщі залежно від типу територій несприятливих природних умов

Типи територій несприятливих природних умов	Сільськогосподарські вгіддя, %	Ставки платежів, польських злотих на 1 га
Гірські	1,2	320,0
Низовинні	52,3	I зона – 179,0
		II зона – 264,0
Зі специфічними ускладненнями	3,0	264,0

Висновки

Досвід країн Європейського Союзу щодо створення інституціонального середовища формування й адміністрування сталого землекористування сільських територій показує, що забезпечення реалізації цілей сталого розвитку сільських територій, визначених у підсумкових документах *PIO+20*, можливе в Україні за умови комплексного підходу до планування типів землекористування та визначення пріоритетних напрямів використання економічних інструментів стимулювання розвитку сталого землекористування. Одночасно повинна бути розроблена система інституту сталого землекористування, яка б включала законодавчо-нормативне забезпечення, організації й установи із землевпорядної та консалтингової діяльності, Державну цільову програму розвитку сталого землекористування сільських територій.

Список літератури

1. Аграрний сектор України на шляху до євроінтеграції: монографія / за ред. О.М. Бородіної. – Ужгород: ІВА, 2006. – 496 с.
2. *PIO + 20*. Конференція Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку. – Ріо-де-Жанейро, Бразилія, 20–22 черв.

2012 року. Підсумковий документ Конференції. Майбутнє, якого ми хочемо. – 66 с.

3. Третяк А.М. Про організацію наукових досліджень з проблем розвитку сільських територій: Доп. на засіданні президії УААН 19.07.2007 року. – К., 2007. – 36 с.

***

Осуществлен анализ опыта Европейского Союза по формированию устойчивого землепользования сельских территорий. Обосновано, что обеспечение реализации целей устойчивого развития сельских территорий возможно в Украине при условии комплексного подхода к планированию типов землепользования и создания института устойчивого землепользования.

Ключевые слова: устойчивое землепользование, сельские территории, сельскохозяйственная политика, устойчивое развитие, сельскохозяйственные угодья.

***

The analysis of experience of European Union is carried out on forming of steady land-tenure of rural territories. It is reasonable, that providing of realization of aims of steady development of rural territories maybe in Ukraine on condition of the complex going near planning of types of land-tenure and creation of institute of steady land-tenure.

Keywords: steady land-tenure, rural territories, agricultural politics, steady development, agricultural lands.